

Основними пріоритетами розвитку інвестування Закарпатської області мають бути:

- забезпечення захисту прав та інтересів інвесторів, забезпечення вільного доступу до інформації про об'єкти інвестицій;
- спрощення процедур отримання дозволів та погоджень для інвестування, спрощення процедури оформлення прав власності на об'єкт інвестицій;
- здійснення інвестиційно-орієнтованої рекламної компанії, розвиток інвестиційного ринку, заохочення конкуренції.

Література

1. Мітал О.Г. Інвестиційна діяльність регіонів на сучасному етапі розвитку економіки / О.Г. Мітал // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 1. – С. 13-17.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» // Офіц. вісник України. – 2005. – № 40. – С. 25-30.
3. Про затвердження Державної стратегії розвитку на період до 2015 року: Постанова КМУ // Офіц. вісник України. – 2005. – № 40. – С. 30-70.
4. Офіційний сайт Інституту Реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ir.org.ua
5. Сайт Головного управління статистики в Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.stat.uz.ua
6. Наказ Держкомстату України «Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку» № 114 від 15 квітня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uapravo.net/index.htm>

Надійшла 15.03.2010

УДК 631.164.23: 338.43

О. І. КУЗЬМАК

ПВНЗ “Європейський університет”, Рівненська філія

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто поняття та чинники, що формують інвестиційний клімат в сільському господарстві, намічено стратегію та шляхи підвищення рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

A concept and factors is considered that form an investment climate in agriculture, strategy and ways of increase of level of investment attractiveness of agricultural enterprises is set.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, аграрний сектор, сільське господарство.

Постановка проблеми. Необхідною умовою відродження і розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва є технічне і технологічне переозброєння галузі. Проте це вимагає значних фінансових витрат. Питання інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства на сьогоднішній день має актуальний характер, а залучення інвестицій є однією з найважливіших проблем, без вирішення якої неможливе оздоровлення аграрного сектора.

Готовність інвесторів до вкладення капіталу в економіку будь-якого регіону залежить, насамперед, від інвестиційного клімату який значною мірою впливає на результати інвестиційного процесу. Виходячи з цього, особливу актуальність в сучасних умовах набувають питання поліпшення інвестиційного клімату в аграрному секторі, оскільки без їх вирішення неможливе подолання кризових явищ, що склалися в галузі і забезпечення фінансової стабільності шляхом нарощування і розширення діючого виробництва. Вирішення даної проблеми значною мірою пов'язане з обґрунтуванням правильного розуміння поняття інвестиційної привабливості та побудови раціонального організаційно-економічного механізму формування інвестиційної привабливості як сільськогосподарських підприємств, так і аграрного сектору в цілому в умовах кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем інвестиційної діяльності та привабливості підприємств, зокрема і сільськогосподарських, а також інших взаємозв'язаних з цим питань знайшли відображення у наукових працях вітчизняних вчених: Андрійчука В.Г. [1], Бланка І.А. [2], Гайдучього А.П. [3], Гуткевич С.О. [4], Дем'яненко М.Я., Кісіля М.І. [6], Лукінова І.І., Майорової Т.В., Підлісецького Г.М., Пересади А.А. [8], Саблука П.Т. та ін. За кордоном дана проблема досліджена в наукових працях М. Альберта, Дж. Бейма, Дж. М. Кейнса, А. Сміта, У. Шарпа та ін.

Проте в працях цих вчених здебільшого розглядалися теоретичні питання інвестиційної діяльності. При цьому багато досліджень присвячено фінансовим інвестиціям, а також методиці вибору і обґрунтування інвестиційних проектів та не враховується регіональна специфіка підвищення інвестиційної привабливості підприємств, що спеціалізуються на виробництві та переробці сільськогосподарської продукції.

Завдання та методика дослідження. Завданнями статті є висвітлення сутності інвестиційної привабливості та дослідження питань визначення стратегії та шляхів підвищення рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств з врахуванням регіональної специфіки галузі.

Методологічною основою статті стали досягнення основоположників економічної науки у визначенні засад розвитку інвестиційної діяльності. При дослідженні окремих аспектів інвестиційної діяльності в сільському господарстві було використано праці відомих економістів та фахівців в галузі регулювання та управління інвестиційною діяльністю в сільському господарстві. За допомогою монографічного методу проаналізовано підходи до розуміння сутності інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та чинників, що формують її рівень. Узагальнити одержані результати дали змогу використати методи дедукції, синтезу та аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі реформування соціально-економічних відносин в Україні однією з пріоритетних умов стійкого функціонування регіонів є повне використання всіх чинників розвитку економіки територій, включаючи інвестиційний процес. Потенціал інвестиційного процесу виступає ключовим чинником економічного розвитку регіонів України. Причому особлива роль повинна належати розвитку механізму підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських формувань. При цьому під інвестиційною привабливістю слід розуміти наявність таких характеристик об'єкту інвестування, які сприяють його безперервному оновленню та прогресивній реструктуризації.

Активізація інвестиційного процесу в регіоні, зокрема в сільськогосподарському виробництві, може істотно підвищити загальну конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств, певною мірою стабілізувати дисбаланс попиту і пропозиції на продовольчому ринку та ринку праці, сприяти загальній позитивній динаміці рівня життя сільського населення. Інвестиційний процес є, безумовно, одним із варіантів реанімації галузі виробництва сільськогосподарської продукції. Так, наприклад, О. Іщенко стверджує: "Інвестування в економіку забезпечує збільшення обсягів виробництва, зростання національного доходу, розвиток та корисне економічне суперництво галузей і підприємств" [5, с. 197].

Розвиток та активізація інвестиційної діяльності в регіоні, зокрема, і в сільському господарстві залежить від інвестиційної привабливості об'єкту інвестування. Основними умовами вкладень інвестицій в регіон, зокрема і в сільське господарство є наявність сприятливого інвестиційного клімату, під яким слід розуміти сукупність соціально-економічних, фінансових, організаційно-правових і інших чинників, що формують ряд конкурентних переваг при виборі інвесторами території реалізації своїх проектів, а також забезпечення державою сприятливих умов поживлення інвестиційного процесу [8]. В сучасних умовах розвитку економіки це можна вважати одним з найважливіших показників ефективності діяльності регіональних органів влади.

Для більш чіткого відображення, чинники, які формують інвестиційний клімат в сільському господарстві на регіональному рівні можна відобразити за допомогою рис. 1.

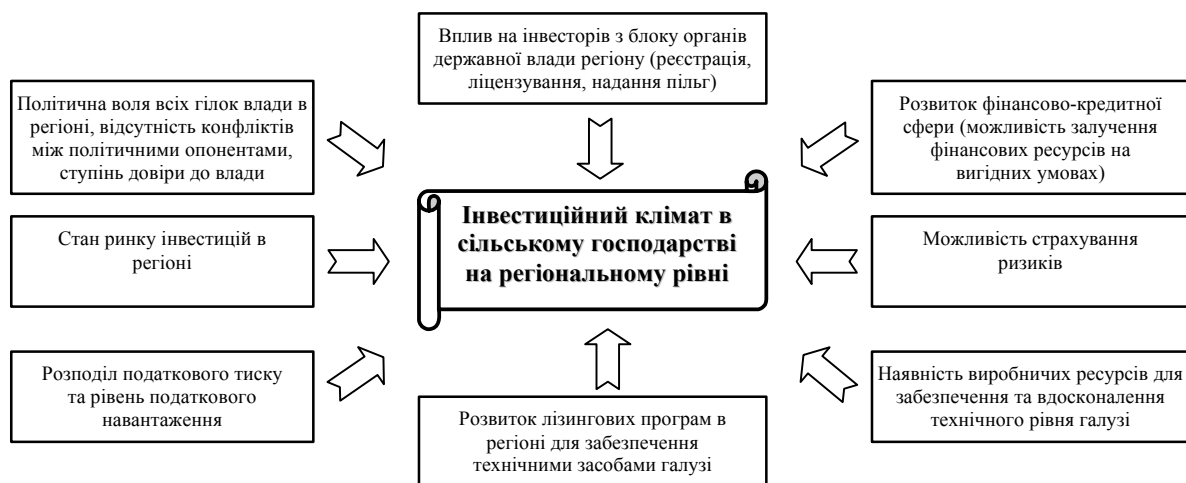

Рис. 1. Чинники які формують інвестиційний клімат в сільському господарстві на регіональному рівні

Виходячи з дослідження, можна сказати, що інвестиційний клімат формує рівень інвестиційної привабливості регіону чи галузі. В свою чергу інвестиційна привабливість регіону відображає сприятливість ситуації, щодо активізації інвестиційної діяльності. Оцінка інвестиційної привабливості регіону передбачає врахування великої групи чинників, таких як: рівень економічного розвитку регіону; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону; демографічна характеристика; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону; якість робочої сили; рівень екологічних і інших ризиків. Крім того, інвестиційна привабливість регіону може проявлятися навіть у наближеності до кордонів, що в свою чергу зумовлює регіональні відмінності в їх інвестиційному кліматі.

Рівень інвестиційної привабливості регіону значною мірою формує рівень інвестиційної привабливості галузі і окремого сільськогосподарського підприємства, проте значна частина цієї привабливості залежить безпосередньо і від самого підприємства. Зокрема, рівень інвестиційної привабливості галузі, загалом й сільського господарства, для інвесторів визначається наступними чинниками: розмір ринку та темпи зростання його потенціалу, циклічність попиту, еластичність цін, стан конкуренції галузевого ринку, інтенсивність конкуренції, ступінь спеціалізації конкурентів, доступ до сировинних ресурсів, захищеність з боку держави, взаємовідносини з постачальниками, рівень технічних нововведень у галузі, складність виробництва.

Безпосередньо на рівні підприємства інвестиційну привабливість окреслюють такі чинники: технічна база підприємства, ефективність діяльності, платоспроможність, місце підприємства в галузі, на ринку, рівень менеджменту, рівень кваліфікації працівників і персоналу, структура витрат на виробництво. Тобто, оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства передбачає здійснення всебічного фінансового аналізу його діяльності при якому потрібно враховувати наступні показники: норму прибутковості капіталу; рентабельність основної діяльності; рентабельність активів; коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт фінансової стійкості.

При цьому, говорячи про інвестиційну привабливість, слід зазначити, що хоча її прийнято розглядати на рівні країни, галузі, регіону і окремого підприємства, всі ці компоненти безумовно є взаємозв'язані між собою. Так, для стратегічного інвестора не будуть достатньо переконливими аргументи інвестування засобів у над прибутковий проект, якщо дана галузь в масштабах країни знаходиться у критичному стані. Аналогічно, не дивлячись на фінансову вигоду інвестиційного проекту, ризик політичної та економічної нестабільності в державі чи регіоні зведе до нуля будь-які намагання привабити інвестора.

На жаль, в сучасних умовах розвитку економіки, інвестування та кредитування сільськогосподарських товаровиробників залишаються досить ризиковою справою, а аграрний сектор інвестиційно-непривабливим через наступні причини: сезонні особливості сільськогосподарського виробництва і залежність від природно-кліматичних умов; відсутність у позичальників ліквідного забезпечення кредитів; проблеми пов'язані з реалізацією продукції, а також неплатежі і затримка надходження виручки; підвищена нестійкість фінансового стану аграрних підприємств; невідповідність потреб сільськогосподарських підприємств у кредитних ресурсах і бажань та можливостей банківських установ та інвесторів [7, с.90].

Крім того, варто зауважити, що основними джерелами фінансування інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств є власні кошти підприємств, так як вкладання зовнішніх інвесторів, в тому числі іноземних, займають незначну питому вагу внаслідок низької норми прибутку, низького рівня технологічної оснащеності підприємств, повільного обороту коштів, високого ступеня ризику. Скорочення власних інвестицій сільськогосподарських підприємств сталося внаслідок погіршення їх фінансового стану, погіршення умов отримання кредитів, високої процентної ставки за кредит.

Дослідження проблем поживлення інвестиційної активності та ефективності управління інвестиційною привабливістю виявило об'єктивну необхідність вироблення нових підходів до інвестування, таких, що відповідають ринковим умовам, для регіонів де сільськогосподарське виробництво займає питому вагу у загальному виробництві валової продукції. Це зумовлене тим, що сучасні інвестиційні стосунки у сфері сільського господарства регіонів не повною мірою відповідають ринковим умовам, оскільки недостатньо відпрацьований механізм інвестування, відсутня державна підтримка сільського господарства, що забезпечує ефективне функціонування аграрного виробництва, діяльність більшості сільськогосподарських підприємств збиткова і неприваблива для інвесторів.

З метою активізації інвестиційної діяльності та зростання інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, перш за все, необхідно забезпечити на державному рівні формування сприятливого, економічно еквівалентного ринкового середовища, яке б сприяло зростанню інвестицій, а у суб'єктів господарювання з'являлися та розширювалися інвестиційні можливості для оновлення основного капіталу і його нарощування за рахунок власних, залучених засобів, включаючи й іноземний капітал. Це значною мірою може бути досягнуто шляхом впровадження нового, адекватного ринковій системі економічного механізму господарювання, що зважає на специфіку сільського господарства.

На сьогодні в сільському господарстві складаються такі умови, що фермерам та іншим дрібним виробникам конкурувати з великотоварними підприємствами, дуже важко, крім того малі підприємства як правило не здатні ефективно освоювати новітні технології та використовувати наявний потенціал. Іншими словами одні товаровиробники практично не в змозі працювати та розвиватись без власного капіталу, а інші мають сформовану власну та потужну фінансову базу, тобто відбувається розділення виробництва і капіталу. Все це наштовхує на те, що важливою умовою вирішення актуальних проблем, які склались в сільському господарстві на сьогоднішній день є організація ефективного агропромислового виробництва, яка в умовах ринкової економіки не можлива без об'єднання фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів учасників виробничого процесу.

Виходячи з цього, з метою ефективного розвитку сільськогосподарських товаровиробників та зростання інвестиційної привабливості галузі, потрібно направити свої зусилля на формування потужних

інтегрованих структур, об'єднуючих весь цикл, – від виробництва сільськогосподарської сировини до збуту кінцевого продукту. Такі формування здатні оперативно реагувати на зміни ситуації на ринку, добиватися зниження виробничих витрат, акумулювати і залучати додаткові засоби для розвитку виробництва. При цьому формується система, заснована не на адміністративних принципах, а на економічній зацікавленості всіх учасників в кінцевих результатах. Слід зазначити, що замкнений цикл виробничого процесу у таких видах сільськогосподарських підприємств сприяє тому, що за рахунок диверсифікації виробництва ризик, пов'язаний із сезонними особливостями аграрної сфери, значно нижчий, поряд із цим зменшуються труднощі, пов'язані із реалізацією продукції, оскільки такі підприємства переважно мають власну мережу збуту або налагоджені стійкі договірні відносини з торговельними структурами.

Створення інтегрованих формувань надасть змогу забезпечити відносно рівні економічні умови учасникам процесу за рахунок впорядкування економічних стосунків між сільськогосподарськими, переробними, обслуговуючими та іншими підприємствами, учасниками кооперації, а також створення єдиної системи управління, яка виключить прояв монополізму окремих господарюючих суб'єктів і забезпечить рівні економічні інтереси при виробництві та реалізації кінцевої продукції.

Інтегровані формування, на відміну від роздрібнених учасників агропромислового ринку, зможуть ефективніше проводити роботу по залученню інвестицій на розвиток сільськогосподарського виробництва у вигляді засобів приватних як вітчизняних, так й іноземних інвесторів.

Крім того, для ефективного функціонування інтегрованим формуванням варто буде налагодити роботу з інформаційно-консультаційними (дорадчими) службами. Консультаційне обслуговування у будь-якій формі є дуже важливою ланкою, яка об'єднує науку та практику і має за основну мету доведення наукових розробок у вигляді доступної інформації до конкретних її споживачів. Основними формами взаємодії інформаційно-консультаційних (дорадчих) служб з сільськогосподарськими товаровиробниками має стати: допомога в підготовці інвестиційних програм; складання бізнес-планів і економічного розвитку підприємств; оцінка бізнес-проектів; розробка рекомендацій по впровадженню новітніх технологій; прямий контакт спеціалістів служби з товаровиробниками на його об'єктах; передача інформації на запит; організації і проведення навчання з запланованих тем; використання радіо, телебачення, відеопродукції для пропаганди інновацій і передового досвіду; системний і фінансовий аналіз господарської діяльності; рекомендації по веденню бухгалтерського та податкового обліку; допомога при виборі банківської установи, лізингової, страхової компанії, інших фінансово-кредитних структур та укладання договорів; організація стажування та підвищення кваліфікації працівників підприємств; організація виставок, аукціонів, ярмарок.

Ефект від формування та розвитку інтегрованих формувань і інформаційно-консультаційних служб їх взаємозв'язку можна спостерігати на рис. 2.

Рис. 2. Схема підвищення інвестиційної привабливості через взаємодію інтегрованих формувань та інформаційно-консультаційних служб

Висновки. Інвестування є одним із найбільш важливих аспектів діяльності будь-якої комерційної

організації, що динамічно розвивається, а інвестиційна привабливість – це найважливіший показник підприємств і галузі в цілому, що характеризує здатність залучення фінансових ресурсів з метою подальшого розвитку. Разом з тим, стан сільського господарства України свідчить, що більшість інвесторів не бажають вкладати свій капітал в дану галузь. Тому розробка стратегії та шляхів підвищення рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств на основі інтеграції сільськогосподарських формувань та їх взаємодії з консалтинговими службами забезпечить зростання довгострокових інвестицій та нових технологій в сільське господарство, значно покращить привабливість того чи іншого регіону для потенційного інвестора.

Література

1. Андрійчук В.Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / Андрійчук В.Г., Зубець М.В., Юрчишин В.В. – К. : Аграрна наука, 2005. – 140 с.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : [учебный курс] / Бланк И.А. – К. : Ольга-Ника-Центр, 2002. – 448 с.
3. Гайдуцький А.П. Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора економіки України / Гайдуцький А.П. – К. : Нора-Друк, 2004. – 246 с.
4. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : [моногр.] / Гуткевич С.А. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 252 с.
5. Іщенко О.І. Вдосконалення регіонального розвитку агропромислового виробництва / Іщенко О.І. – К. : Нора-Принт, 2008. – 252 с.
6. Кисіль М.І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу / М.І. Кисіль // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 66-71.
7. Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С. М. Колотуха // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.
8. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні / Пересада А. А. – К. : Лібра, 1998. – 392 с.

Надійшла 15.03.2010

УДК 658.155:631.11

О. В. ЛАВРУК

Подільський державний аграрно-технічний університет

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто поняття і сутність категорії прибутку, його функції та значення в розвитку аграрних підприємств. Досліджено прибуток як об'єкт управління, проаналізовано чинники, що впливають на нього й розроблено алгоритм оцінки та врахування цих чинників у механізмі управління прибутком підприємств.

The concept and essence of the category of income, its functions and importance in the development of farm enterprises. Research income as an object management, analyzed the factors affecting it and the algorithm of evaluation and consideration of these factors in the mechanism of profits.

Ключові слова: прибуток, аграрні підприємства, організаційно-економічний механізм, інвестиційні потреби, ефективність.

Аграрне виробництво нині переживає не найкращі часи. Невизначеність сільських трудівників, відсутність їх економічного інтересу і повсюдна безвідповідальність керівників і спеціалістів у більшості регіонів України ще досить значна. Це призвело до того, що в останні роки в аграрному секторі спостерігається стала тенденція погіршення економічних результатів господарювання як у суспільному, так і у приватному секторах, які призначені забезпечити вирішення головного, першочергового як соціально-економічного – сталого забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Окрім цього незважена приватизація і поспішне реформування сільськогосподарського виробництва також породило ряд нових проблем. Саме ці обставини, на наш погляд, стали причиною затягування реформ, зумовили їх низьку результативність та кризові явища у сільському господарстві. Найважливішою з проблем є організація і удосконалення управління виробництвом високоякісної сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки, яка б користувалася найбільшим попитом у населення, а також забезпечення прибутковості аграрних підприємств.

У період глобалізації економіки прибуток має велике значення, адже його роль у господарському механізмі щорічно зростає. В умовах стабілізації ринкових відносин і формування реальної самостійності підприємств прибуток має новий зміст, оскільки в даний час він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Прибуток забезпечує інтереси держави, товаровиробників, персоналу підприємств, а тому і є головною рушійною силою ринкової економіки.